

Дата: 01.02.2024

Урок № 32

Тема уроку: Євген Плужник – один із провідних поетів «розстріляного відродження». Урівноваженість душевного стану ліричного героя Є.Плужника. Мотив туги за минущистю краси, гармонією світу і людини, мить і вічність у чуттєвому вираженні («Вчись у природи творчого спокою», «Ніч...а човен – як срібний птах!»).

Мета: вивчити творчу біографію Є. Плужника, проаналізувати поезії «Вчись у природи творчого спокою», «Ніч...а човен – як срібний птах!», «Річний пісок»; розвивати вміння сприймати явища, події в зіставленні, порівнювати їх; виховувати любов до Батьківщини.

Матеріали до уроку:

Євген Павлович Плужник народився 26 грудня 1898 року в слобідці Кантемирівка Богучарського повіту Воронежської губернії в сім'ї дрібного торговця. Був наймолодшим у родині. Над Плужниками нависла страшна біда – спадкові сухоти. З восьми дітей хвороба забрала шістьох. Вчився у сільській школі, потім у кількох гімназіях – в Богучарі, Ростові, Боброві. 1918 року разом з родиною переїхав на Полтавщину. Під час громадянської війни вчителював у селі Багачка Миргородського повіту на Полтавщині. Навчаючи дітей, він одночасно поглиблював і свої знання. Але самоосвіта його не задовольняла, і він їде до Києва, де навчається у Ветеринарно-зоотехнічному інституті. Невдовзі він залишає навчання, вступає до Київського музично-драматичного інституту ім. Лисенка. Акторські здібності Плужника, його гумор та дотепність цінують викладачі й товариші, пророкують перспективне сценічне майбутнє. В інституті закохується в Галину Коваленко.

1923 року Микола Зеров залучає Євгена Плужника до Асоціації письменників (Аспис), що об'єднувала тоді всю "непролетарську" літературу Києва. 1924 року Плужник стає членом письменницької групи "Ланка", яка 1926 року перетворюється на "Марс" (майстерня революційного слова). На

чолі "Марсу", як і "Ланки", стояли Борис Антоненко-Давидович, Валеріан Підмогильний, Григорій Косинка. "Марс" вважали за київську неофіційну філію харківської ВАПЛІТЕ. Обидві організації були розгромлені і ліквідовані одночасно.

Перші українські вірші Є.Плужника (в гімназійний період він писав російською) були опубліковані 1923 року в київському журналі "Глобус" під псевдонімом Кантемирянин (від назви рідного села) – Плужник ще не наважився перші поетичні спроби підписати власним прізвищем. 1926 року завдяки дружині поета, Галині Коваленко, вийшла в світ перша книжка віршів Євгена Плужника під назвою "Дні".

Через рік виходить друга і остання прижиттєва поетична збірка Є.Плужника "Рання осінь", яка мала прихильну рецензію Ю.Меженка, а іншими розкритикована. Збірку поезій під назвою "Рівновага", яку Плужник підготував до друку (датована 33-м роком), надрукувати вже не встиг. У 1948 році зусиллями української діаспори її вдалося видати в Німеччині.

В останні роки волі митець зосередився також на прозі та драматургії: створив роман «Недуга», п'єси «Професор Сухораб», «У дворі на пердмісті», «Змова в Києві», уклав «Антологію української поезії».

Відразу після розстрілу двадцяти восьми "ворогів народу", серед яких були друзі Є.Плужника по "Ланці" і "Марсу", митець потрапляє в "чергу" призначених до розстрілу. Ордер на арешт і трус у його квартирі був виписаний 4 грудня 1934 року. Але ще 2 грудня уповноважена секретнополітичного відділу НКВС УРСР Гольдман скомпонувала постанову, в якій Плужник звинувачувався в тому, що він "є членом контрреволюційної організації, був зв'язаний з націоналістичною групою письменників, вів контрреволюційну роботу. Знав про практичну діяльність організації по підготовці терактів". На підставі цього зроблено висновок: "перебування його на волі є соціально небезпечним", а тому Євген Плужник підлягає "утриманню в спецкорпусі Київського обласного управління НКВС".

Арешт Плужник зустрів спокійно. Після безпідставних ув'язнень його колеґ-літераторів, його власний арешт не став несподіванкою для нього. 25 березня 1935 року Євгену Павловичу Плужнику оголосили вирок: смертна кара, яку пізніше було замінено десятьма роками заслання. Проте десять років заслання на Північ з суворими умовами полярного клімату та напівголодне життя в'язничних казарм для людини, хворої на легені, – означали вірну смерть. Заміна розстрілу на заслання не давала поетові жодних шансів на порятунок. До Соловецьких казематів разом із побратимами по заслання в арештантських вагонах поет вже їхати не міг. Його, тяжко хворого, везли окремо. На Соловках він переважно лежав у тюремній лікарні, зрідка писав листи на Україну. Останній його лист датований 26 січня 1936 року. Цей лист Євген Плужник вже продиктував, а дружині лише приписав власною рукою: "Присягаюся тобі, я все одно виживу!" На жаль, це було вже нереальним. Євген Плужник помер 2 лютого 1936 року. 4 серпня 1956 року постановою Військової колегії Верховного Суду СРСР вирок Євгену Павловичу Плужнику скасовано і справу припинено "за відсутністю складу злочину".

Виразне читання поезії «Вчись у природи творчого спокою».

- Доведіть, спираючись на текст, що автор описує початок осені. («Вересневі дні», «кудись на південь линуть журавлі»).
- Які роздуми викликає осіння атмосфера в ліричного героя? (Роздуми про два начала буття: людину і природу).
- Доведіть, що людина й природа пов'язані між собою. (Пов'язані двояко: прямо — від природи до людини, обернено — від людини до природи. Це зв'язки не формальні, а символічні, духовні).
- Що символізує осінь у вірші? (Велична в пору дозрівання осінь символізує у вірші стан духовної зрілості людини).
- Яка роль наказових форм дієслів, що використовуються в другій строфі? Хто є уявним адресатом? (Уявний адресат — вічний учень, якому «негоже не шанувати визнаних взірців». Ці дієслова пов'язують смислову організацію тексту в цілість).

- Прочитайте риторичне запитання. Чому воно є кульмінацією ліричного сюжету? («Бо хто ж твоїй науці допоможе // На певний шлях ступити з манівців?»). Ці рядки викликають найсильніші емоції, є емоційною домінантою).

До тих вічних цінностей, взірців, до яких варто звертатися, поет відносить природу, у якій усе гармонійно поєднане, включене в життєвий коловорот. Людині притаманно сумніватися, помилятися. Тому потрібно і вчитися в природи, прислухатися до свого серця, своєї натури як частки цієї природи. І вірити, мати якісь ідеали, співзвучні загальнолюдським, щоб не схибити, не піти манівцями. Така головна думка поезії Є. Плужника «Вчись у природи творчого спокою...».

Дати відповіді на запитання (письмово)

Виразне читання поезії «Ніч..., а човен — як срібний птах!...».

- Чим саме поезія Є. Плужника споріднюється із поезіями романтиків?

- Доведіть, що ще в романтиків образ човна набув символічності й позначав долю людини в бурхливому морі життя.

- Яким новим змістом наповнює митець образ човна?

- Перечитайте поезію, зверніть увагу на розділові знаки. Яку роль відіграє кількаразове вживання трьох крапок?

- Глибокий світ почуттів відображає любовна лірика Є. Плужника. Особиста драматична доля письменника наклала відбиток на його лірику, тому поезії Плужника відтіняють гіркі, позбавлені романтики реалії тяжко хворої людини, сірі лікарняні будні, боротьбу за життя. Однак його вірші не стали інтимним щоденником спаленої болем і коханням людини, її розпачу, страху за спливаючим щастям, ревнощів, безнадії. Навпаки, інтимна лірика поета складна за своєю внутрішньою структурою, адже в ній відтворено боротьбу різних начал, різних «голосів» у душі ліричного героя.

Лірика Є. Плужника наповнена внутрішнім горінням і відзначається філігранною витонченістю думки й почуття, образів і жанрових форм.

Мистецька довершеність досягається своїм баченням світу й людини у ньому, внутрішньою цілісністю переживань та напруженістю думок, що, немов вулкан, виштовхують хвилями спресовану енергію, вольовий порив, які концентричними колами розгортаються в художньому світі митця. Не випадково Микола Бажан поетичну творчість цього поета відніс до найбільших і найдорожчих духовних цінностей української літератури ХХ століття.

Усі виконані завдання надсилаємо за адресою електронної пошти y.levchuk2976@gmail.com